

Kaksikielisten hyvinvointialueiden sopimus ruotsinkielisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista

KPHVAHAL 22.05.2023 § 132
1878/00.02.00/2023

Valmistelija Tanja Witick, hankejohtaja, digitaaliset palvelut, Jussi Salminen, osallisuuspäällikkö ja Viivi Haanpää, vs. hallintolakimies

Taustaa ja lainsäädäntöperusta

Suomessa on seitsemän kaksikielistä hyvinvointialuetta: Itä-Uudenmaan, Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Länsi-Uudenmaan, Vantaan ja Keravan, Varsinais-Suomen sekä Pohjanmaan hyvinvointialueet. Näiden lisäksi Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä ovat kaksikielisiä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä kaksikielisen hyvinvointialueen alueella sekä suomeksi että ruotsiksi siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. (sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki 29.6.2021/612, jäljempänä järjestämislaki, 5 §)

Järjestämislain 39 §:n mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden sekä Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulee solmia yhteistyösopimus ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Yhteistyösopimuksessa on järjestämislain mukaan sovittava kaksikielisten hyvinvointialueiden:

- työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi;
- työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi sekä
- asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa.
- Yhteistyösopimuksessa voidaan sopia lisäksi muusta työnjaosta ja yhteistyöstä.

Järjestämislain esitöiden mukaan ”säännös liittyisi osaltaan ruotsinkielisestä erityishuollosta vastaavan Kärkulla-kuntayhtymän purkamiseen ja sen varmistamiseen, että ruotsinkieliset erityishuollon palvelut voidaan turvata jatkossakin. Säännöksellä pyrittäisiin kuitenkin turvaamaan myös muiden sellaisten ruotsinkielisten palvelujen järjestäminen, joiden järjestämisessä on ollut ongelmia ja joissa palvelut voitaisiin turvata yhteistoiminnalla ja työnjaolla.”

Suhde muuhun yhteistyöhön ja keskittämiseen

Ruotsinkielisten palvelujen työnjaosta ja yhteistyöstä sovittaessa on huomioitava muut asiakokonaisuuden liittyvät seikat:

- Yhteistyösopimuksella ei voida poiketa siitä, mitä järjestämislaissa taikka muussa laissa tai lain nojalla säädetään tehtävien keskittämisestä. (järjestämislaki 39 § 2 momentti)
- Nyt tehtävä sopimus on yhteensovittettava sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen kanssa (järjestämislaki 39 § 2 momentti). Kaksikielisiä hyvinvointialueita sijaitsee kolmella eri yhteistyöalueella: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Pohjois-Suomen yhteistyöalueella.
- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on annettu tehtäväksi tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa (järjestämislaki 33 §)
- Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus (Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området) on perustettu sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittämiseksi ruotsinkielisen väestön tarpeita varten (laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta 1 ja 2 §).

Sopimuksen valmisteluprosessi

Yhteistyösopimuksen laatimisen koordinoinnin vastuu on ollut Varsinais-Suomen hyvinvointialueella (järjestämislaki 39 § 3 mom).

Vuonna 2022 suoritettiin ulkoisen toimijan (Nordic Healthcare Group) avustuksella selvitys, jossa kartoitettiin kaksikielisten hyvinvointialueiden tarpeita ja mahdollisuuksia keskinäiseen yhteistyöhön kaksikielisen palvelutuotannon toteuttamisessa. Loppuraportti julkaistiin marraskuussa 2022. Selvitys osoitti, että suurimmat mahdollisuudet yhteistyöhön ovat asiantuntijatuessa, neuvonnassa ja tietyissä erityisen vaativissa palveluissa kuten asumispalveluissa

Selvityksen tuloksia on hyödynnetty sopimuksen valmistelussa ja kukin organisaatio on niiden perusteella voinut päivittää tämänhetkisen tilanteensa koskien alueensa ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta sekä mahdollisuuksia tuottaa niitä muille hyvinvointialueille.

Osapuolet (kaksikieliset hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä) ovat alkuvuonna 2023 yhdessä valmisteelleet oheisen luonnoksen yhteistyösopimukseksi.

Järjestämislain mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä (STM) ennen yhteistyösopimuksen hyväksymistä. Sopimusluonnosta koskeva STM:n alustava suullinen kuuleminen on pidetty 3.5.2023. Kuulemisessa STM ei ole esittänyt merkittäviä muutoksia sopimukseen. Kuulemisen jälkeen sopimusluonnokseen on tehty vielä vähäisiä muutoksia ja näistä toimitetaan sovitusti tieto STM:lle.

Sopimuksen rakenne ja sisältö

Yhteistyösopimus on laadittu puitesopimuksena, jossa sovitaan niistä periaatteista, joilla kaksikieliset organisaatiot voivat laatia

keskenään Palvelusopimuksia. Kaksikieliset organisaatiot voivat sopia kirjallisesti keskenään myös järjestämisvastuun siirrosta ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseksi.

Yhteistyösopimuksen liitteenä on päivittyvä liite, josta käy ilmi, mitä ruotsinkielisiä palveluja kukin osapuoli voi tarjota toisilleen tai mitä palveluja kullakin osapuolella on tarve ostaa muilta hyvinvointialueilta.

Yhteistyösopimuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain. Sopimuksessa sovitaan perustettavaksi kaikkien osapuolten edustajista koostuva verkostoryhmä, joka kokoontuu vähintään neljästi vuodessa.

Tavoitteena on, että osapuolet yhteistyössä määrittelevät toimintatavat ja mittarit, joilla sopimuksen ja kielellisten oikeuksien toteutumista arvioidaan ja seurataan. Verkostoryhmän keskeisenä tehtävänä on toiminnan yhteensovittaminen ja kehittäminen. Verkostoryhmä ylläpitää päivitettyä luetteloa niistä ruotsinkielisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, joita koskien osapuolet ovat todenneet yhteistyötarpeita ja joita osapuolet toisilleen tarjoavat.

Lisäksi kunkin osapuolen kansalliskielilautakunta seuraa sopimuksen toteutumista (hyvinvointialuelaki 33 § 4 kohta).

Päätöksenteko- ja hyväksymismenettely

Järjestämislain mukaan kunkin kaksikielisen hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyy yhteistyösopimuksen. HUS-yhtymässä yhteistyösopimuksen hyväksyy sen yhtymäkokous. Helsingin kaupungissa yhteistyösopimuksen hyväksyy sen valtuusto.

Hyvinvointialuelain 33 §:n 4 kohdan mukaan kansalliskielilautakunnan tehtävänä on antaa sopimuksesta lausunto aluevaltuustolle.

Mikäli kaksikieliset hyvinvointialueet eivät pääsisi sopimukseen yhteistyösopimuksen sisällöstä tai sopimuksen sisältö ei turvaa ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa, valtioneuvosto voi päättää sopimuksen sisällöstä. Valtioneuvoston päätös kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta on voimassa siihen saakka, kunnes hyvinvointialueet ovat tehneet uuden sopimuksen.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen kansalliskielilautakunta on käsitellyt sopimusta kokouksessaan 3.5.2023 § 65 ja suhtautuu myönteisesti sopimukseen.

Oheisaineistona:

- Sopimusluonnos (versio 9.5.2023),
- Palveluluettelo
- Kansalliskielilautakunnan 3.5.2023 päätös 29 §

Päätösesitys

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että se
1. hyväksyy liitteenä olevan yhteistyösopimuksen ja
2. oikeuttaa hyvinvointialuejohtajan tekemään sopimukseen tarvittavia täsmennyksiä.

Päätös

Aluehallitus päätti esittää aluevaltuustolle, että se
1. hyväksyy liitteenä olevan yhteistyösopimuksen ja
2. oikeuttaa hyvinvointialuejohtajan tekemään sopimukseen tarvittavia täsmennyksiä.

Merk. tied. hankejohtaja Tanja Witick esitteli asian kokouksen alussa.